

Ref.nr.:

Saksnr: 15/3378

Dato: 19. 02. 2016

Klage fra Natur og Ungdom, Naturvernforbundet og Vevring og Førdefjorden Miljøgruppe og Norske Lakseelver over Klima- og miljødepartementets vedtak 5. juni 2015 om tillatelse etter forurensningsloven til gruvevirksomhet i Engebøfjellet. Klagen tas ikke til følge.

1. Bakgrunn

Nordic Mining ASA søkte 8. august 2008 om tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven § 11. Det planlagte tiltaket omhandler utvinning og oppredning av rutil (titandioksid) fra Engebøfjellet i Naustdal kommune. Virksomheten skal basere seg på uttak og videre prosessering av eklogitt-malm fra Engebøfjellet.

For å få tilgang til eklogittmalmen vil gråberg fjernes og legges i eget deponi på land. Eklogittmalmen er beregnet å inneholde omkring 4 % rutil. Dette resulterer i store mengder avgangsmasser, som i hovedsak er planlagt deponert i ytre del av Førdefjorden. Bryting av malm er planlagt som dagbrudd de første 15 årene. Arealet som omfattes av dagbruddet er ca. 200 dekar (0,2 km²). Uttaket i dagbruddet vil blant annet innebære boring og sprengning, pigging (oppsplitting av fjell med pigghammer), opplasting og transport i dumpere. Både grovkuseanlegg og finkuseanlegg planlegges plassert i fjellanlegget, både i dagbrudds- og underjordsfasen.

Prosessering av malm omfatter knusing, maling og forskjellige separeringsprosesser for utvinning av rutil og granat. Inntil 20 % av malmpågangen vil i henhold til foreløpige beregninger gå til flotasjon, hvor det anvendes kjemikalier for utvinning av finkornet rutil. Flotasjon av finmateriale vil øke utbyttet av titandioksid. Flokkuleringsmiddel vil bli anvendt i gjenvinningen av ferskvann fra fortykkerne for å oppnå tilstrekkelig god vannkvalitet i det resirkulerte vannet. Flokkuleringsmiddelet skal også bidra til at finstoffene i avgangen bindes sammen (klumper seg) slik at synkehastigheten øker, og dermed hindrer spredningen av finpartikulært materiale ved sjødeponering.

Etter avvanning vil avgangsmateriale fra separasjonsprosessen bli ført til et blandekammer nede ved sjøkanten. I kammeret vil avgangen bli blandet med sjøvann og luftet for å fjerne luftbobler før den utspedde slurryen føres ut i rørledningen ned langs fjellveggen og slippes ut over sjøbunnen. Sjøvannet bidrar med sitt saltinnhold til at finpartikler flokkulerer ytterligere, slik at de synker hurtigere ned til sjøbunnen og spredning begrenses.

Med et uttak på 6-10 millioner tonn malm årlig vil forekomsten vare i opptil 50 år. Deponiet vil avvikles i samsvar med avslutnings- og etterdriftsplan, samt eventuelle andre krav som fastsettes av forurensningsmyndigheten.

Nordic Mining ASA søker oppsummeringsvis om tillatelse etter forurensningsloven til blant annet etablering av gråbergsdeponi, støy og rystelser som følge av sprenginger, annen anleggsstøy og utslipp av støv, deponering av gruveavgang i Førdefjorden, utslipp av flotasjonskjemikalier og flokkuleringsmidler, utslipp av avløpsvann fra sanitæranlegg, etablering av brennstofflager med dieseltank med mer og håndtering av industriavfall (gummi, betong, metallskrot, treverk, papir, emballasje og plast).

Søknaden ble sendt på høring i juni 2009. Myndigheten til å gi utslippstillatelse etter forurensningsloven ble i denne saken lagt til Klima- og miljødepartementet.

Reguleringsplan som omfatter områder i Naustdal og Askvoll kommuner ble vedtatt av kommunene i 2011. På bakgrunn av innsigelse fra Fiskeridirektoratet har planen vært til behandling i Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Ved Kommunal- og moderniseringsdepartementets avgjørelse 17. april 2015 ble reguleringsplanen for Engebøfjellet vedtatt.

Departementet mottok ved brev av 13. februar 2015 Miljødirektoratets anbefaling i søknaden om utslippstillatelse. Klima- og miljødepartementet besluttet å gi tillatelse etter forurensningsloven til gruvevirksomhet i Engebøfjellet 17. april 2015. Formelt vedtak ble fattet 5. juni 2015. På grunn av Nordic Mining ASAs konserninterne overføring av eiendeler, rettigheter og forpliktelser knyttet til den planlagte rutilproduksjonen ved Engebø til sitt heleide datterselskap Nordic Rutile AS er tillatelsen stilet til Nordic Rutile AS. Vedtaket ble påklaget av Natur og Ungdom, Naturvernforbundet og Vevring og Førdefjorden Miljøgruppe i fellesskap ved brev 8. mai 2015 og med oppfølgende brev 22. september 2015, 3. desember 2015 og 8. desember 2015. Vedtaket ble også påklaget av Norske Lakseelver ved brev 21. mai 2015. De innkomne klagene ble forelagt Nordic Mining

ASA som avga svar ved brev 21. august 2015 og 4. januar 2016. Klagene er forelagt Miljødirektoratet som ga sin faglige vurdering av anførselene i brev 24. september 2015, 8. oktober 2015 og 18. januar 2016. Det anses at klagerne har rettslig klageinteresse og at klagene er fremsatt innen utgangen av klagefristen, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29.

2. Klagernes anførsler

Organisasjonene Natur og Ungdom, Naturvernforbundet og Vevring og Førdefjorden Miljøgruppe har i sin klage 8. mai 2015 anført at det marine livet i hele Førdefjorden vil bli påvirket av gruvedeponiet. Det pekes på at de samlede konsekvensene vil være store på laksefisk og at deponiet vil være i konflikt med formålet for vern som nasjonal laksefjord. De mener det er mangelfulle undersøkelser av påvirkning på sjørret, vandrede laks og smolt. Videre påpekes det at konsekvensene av rystelser fra sprengning for lakseyngel og nanopartikler for laksen ikke er utredet.

Organisasjonene anfører at effekt av nanopartikler og miljøgifter ikke er tilstrekkelig utredet og at utslipp vil kunne føre til bioakkumulering, skade på sjømat og risiko for mennesker. Det vises til at NIFES har påpekt at utslipp vil kunne få konsekvenser for mattryggheten i området og at Tio₂ nanopartikler vil påvirke blåskjell og krabbe.

Videre påpekes manglende kunnskap om fjorder som naturtype og at fjord er en naturtype som er truet. Det anføres at deponiet vil få konsekvenser for truede arter som blålange og pigghå og gjøre det vanskelig å nå bestandsmålene. Det anføres at dette er i strid med naturmangfoldlovens bestemmelser om føre-var og forvaltningsmål for arter og at det kan føre til at Norge ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser etter konvensjonen om biologisk mangfold.

Organisasjonene mener videre at det ikke er gjennomført tilstrekkelige utredninger av alternativ bruk av avgangsmasser og at det ikke er stilt krav til alternativ bruk, minimering eller tilbakefylling. Det anføres at tillatelsen ikke er vurdert i forhold til Grunnlovens paragraf 112.

Organisasjonene har i brev 22. september 2015 spesifisert ytterligere det de mener er mangelfullt utredet. Dette gjelder blant annet mengdene ferskvann til utvinningsprosessen, strømforholdene i fjorden, en reell samfunnsøkonomisk analyse, hensynet til lokal erfaringsbasert kunnskap, opplysninger om hvor finknuste massene er, ruttilforekomst på Steinkrossen og erfaringene med utvinning av rutil fra eklogitt.

Organisasjonene har også i brev 3. og 8. desember 2015 anført at nye opplysninger om strømforhold i fjorden tyder på at sprednings- og

skadepotensialet for utslipp av gruveavfall i Førdefjorden i omfattende grad er underestimert. Blant annet pekes det på usikkerhet i den gjennomførte modelleringen av partikkelspredning i fjorden, og et mulig strømfenomen som kalles hydraulisk sprang.

På bakgrunn av anførselene mener organisasjonene at tillatelsen etter forurensningsloven må trekkes tilbake. Hvis dette ikke gjøres kreves det at prosjektet gjennomføres uten sjødeponi med krav til alternativ utnytting av restmassene, tilbakefylling i gruveområdet og med underjordsdrift i stedet for dagbrudd, samt at det innføres deponiavgift. Departementet forstår klagerne slik at det ikke bare bestrides at det er adgang til å gi tillatelse, men også at en eventuell adgang til å gi tillatelse ikke burde vært benyttet.

Norske Lakseelver har i sin klage 21. mai 2015 anført at det er betydelig usikkerhet rundt hvilke konsekvenser gruve drift kan få for villaksen. Det påpekes at når tillatelse er gitt er det viktig at vilkårene i tillatelsen tar best mulig hensyn til villaksen. Det anføres at det er svært begrensede forundersøkelser som ligger til grunn for de fastsatte vilkårene. Brå og sterk støy medfører stress og fluktrespons hos fisk, og det anføres at det ikke kan utelukkes at sprengninger i Engebøfjellet vil påvirke laksesmolt som vandrer i Førdefjorden. Det vises til studier som tilsier at lengde på og tidspunkt for perioden smolten vandrer ut, vil variere fra år til år. Som en del av en føre-var-tilnærming bør man ta høyde for at utvandningsperioden kan finne sted fra 15. april til 15. juli. Videre mener de at bedriften må pålegges å gjennomføre undersøkelser av vandringsadferden, og hvordan laksen påvirkes av sprengningsarbeid. Det påpekes at villaksen indirekte vil bli påvirket av et sjødeponi ved at deponiet vil kunne medføre et redusert antall fiskelarver som er mat for postsmolten, og at departementet har unnlatt å ta hensyn til dette.

3. Klima og miljødepartementets vurderinger

Innledningsvis vil departementet bemerke at Kongen har kompetanse til å prøve alle sider av saken, også de rent skjønnsmessige avveiningene, jf. forvaltningsloven § 34.

Departementet vil understreke at det er et omfattende kunnskapsgrunnlag som ligger til grunn for vurderingen av søknaden om utslippstillatelse. Bedriften ble i brev fra Miljøverndepartementet av 13. mars 2013 bedt om å foreta ytterligere undersøkelser knyttet til flere forhold som departementet mente var nødvendig for å kunne ta stilling til saken. Dette gjaldt særlig sannsynligheten for spredning av partikler utover deponiområdet og eventuelle konsekvenser dette ville få for det marine miljøet utenfor deponiområdet. Med konsekvenser for det marine miljøet utenfor deponiområdet menes særlig tiltakets

betydning for villaks, ål, kysttorsk samt nærliggende oppdrettsanlegg. Videre ble det bedt om ytterligere informasjon om arter og naturtyper i deponiområdet og også mer informasjon om bore- og sprengningsmønsteret virksamheten vil benytte og effekter dette kan ha for fisk som torsk, laks og ål i ulike livsstadier.

Om partikkelspredning utenfor deponiområdet

Når det gjelder risikoen for partikkelspredning og derigjennom mulige negative konsekvenser for blant annet laks og andre marine arter, mener departementet at dette er blitt grundig utredet.

Kunnskapsgrunnlaget knyttet til kornfordeling og andel finpartikulært materiale i avgangen er vurdert i Miljødirektoratets anbefaling til departementet. Klagerne viser blant annet til innvendinger fra Havforskningsinstituttet og andre fagmiljøer. Dette gjelder selve modelleringene av strømforhold og partikkelspredning, og er grundig belyst i Miljødirektoratets anbefaling til departementet datert 13. februar 2015 samt brev 18. januar 2016. Strømmålingene som ble gjennomført i tilleggsundersøkelsene, baserte seg på et oppsett som ble vurdert av alle de involverte institusjonene i forkant av gjennomføringen. Utfra sammenligninger mellom modellert og målte verdier i operative deponier, anses modelleringen som er brukt å representere denne typen utslipp på en god måte. Basert på eksisterende kunnskap vurderes det også som lite sannsynlig at det mulige strømfenomenet hydraulisk sprang vil medføre økt spredning av partikler fra deponiet. Strømmålingene vurderes som dekkende for å beskrive strømmønsteret, som grunnlag for beregningen av partikkelspredningen i og utenfor deponiområdet.

Vurderingene av risiko for partikkelspredning er knyttet til de 10% av avgangsmassen som utgjør finfraksjonene. På bakgrunn av tilleggsutredningene som ble gjennomført i 2013/2014 har departementet lagt til grunn i sitt vedtak at usikkerheten knyttet til spredning av partikler oppover i vannsøylen og utover det planlagte deponiområdet er vesentlig redusert og sannsynligheten for spredning vurderes som lav. Det vurderes derfor som lite sannsynlig at deponeringen av avgangsmasser vil ha en negativ påvirkning på laks og annet marint naturmangfold utenfor deponiområdet. Dette gjelder også laksebestandene fra Nausta, som er underlagt et særskilt beskyttelsesregime. Det vurderes at laks i den nasjonale laksefjorden som må vandre gjennom prosjektområdet til og fra oppvekstområdene i havet ikke vil bli negativt påvirket.

Det er likevel stilt vilkår for å hindre en eventuell partikkelspredning. Konsentrasjonsgrensene som er satt for partikler i vannmassene er på nivå med de strengeste verdiene som er brukt internasjonalt i andre

prosjekter, og er på nivå med de laveste effektgrensene som er dokumentert for fisk. Effektgrensene er nivåer beheftet med en viss usikkerhet, blant annet fordi utvalg av arter har vært begrenset i aktuelle studier. Med økende avstand til deponiområdet vil konsentrasjonen synke ytterligere. Det forventes derfor at eventuelle negative effekter av suspendert stoff i vannmassene i fjorden utenom deponiområdet vil være begrenset. Det er uttrykkelig presisert i vilkårene i tillatelsen at deponeringen skal stanses dersom spredningen av partikler går ut over fastsatte konsentrasjonsgrenser. Det er også stilt krav om kontinuerlig overvåkning.

Når det gjelder klagerne anførsler knyttet til gyteområdene for torsk, mener departementet at det er lite sannsynlig at kysttorskens vandring til gyteområdene vil bli påvirket. Sannsynligheten for spredning av partikler vurderes som lav. Med bakgrunn i deponiets dybde og utbredelse anses det sannsynlig at kysttorsken i liten grad vil komme i kontakt med partikkelskyen, og at den har gode muligheter for å vandre utenom eller over dersom den møter partikkelskyen. Departementet mener derfor det er lite sannsynlig at deponiet rammer viktige gyteområder for kysttorsk og at dette igjen vil påvirke laksesmoltens næringskilder. Fordi det er knyttet noe usikkerhet til torskens vandring er det imidlertid likevel stilt vilkår i punkt 12 i tillatelsen om overvåkning av viktige gyteområder for torsken.

Om sprengninger og støy

Klagerne anfører at det er for lite kunnskap om hvilke konsekvenser sprengningene får for laksen. Klagerne viser til at det er mye usikkerhet knyttet til laksesmoltens utvandringsperiode og konsekvensene av rystelser fra sprengning i Engebøfjellet. Departementet er enig i at det er usikkerhet knyttet til variasjoner i tidsrommet for smoltutvandringen og at det bør foretas ytterligere undersøkelser for å vurdere tidspunktene for regulering av sprengningsarbeider. Slike undersøkelser vil kunne falle inn under vilkårene i punkt 12 i tillatelsen, men det vurderes som hensiktsmessig med en endring i vilkårene, slik at dette uttrykkelig presiseres. Departementet tilrår derfor at det settes et spesifikt krav om overvåkning av utvandrende laksesmolt, som skal startes minst to sesonger før oppstart av produksjonen. Undersøkelsene vil være grunnlag for Miljødirektoratets senere vurdering av behov for endring av punkt 1.3 i tillatelsen om å unngå sprengning i perioden 15. mai til 15. juni av hensyn til smoltutvandringen.

Om nanopartikler

Når det gjelder følgene av nanopartikler for laksen, annen fisk og andre havlevende organismer er dette utredet og belyst i vedtaket. Gitt de krav som er satt til partikkelflukt fra deponiet er det lite trolig at

partikler fra deponiet vil overgå det som tilføres fjordsystemet med elver og bekker. Det er derfor ikke noe nytt som introduseres med avgangen ved Engebø. Avgangen fra Engebø vil bestå av partikler med opprinnelse i lokal geologi, og vil trolig ikke kvalitativt skille seg fra det som allerede tilføres fjorden på grunn av naturlige prosesser. Det er ingen grunn til å anta at dette vil kunne true mattrygghet eller kvalitet på fisk som oppholder seg i vannmasser over deponiet.

Samlede konsekvenser for laksefisk

Det vises til departementets forslag om at det skal settes et spesifikt krav om overvåkning av utvandrende laksesmolt. Utover dette, er departementet ikke enig i klagerens anførsler om at det er behov for ytterligere kunnskap om laksefisk. I lys av vurderingene ovenfor er det departementets vurdering at faren for vesentlig skade på laksen er liten.

Om påvirkning i deponiområdet

Klagerne anfører at deponiet vil få konsekvenser for økosystemet og for dypvannsfiskene blålange og pigghå, som vil være i strid med naturmangfoldlovens bestemmelser om føre-var prinsippet, prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning og forvaltningsmålet for arter. Departementet viser til den økte kunnskapen om artene gjennom tilleggsundersøkelser og de faglige vurderingene som er fremkommet om virkningene for dypvannsfisk i deponiområdet. Selve deponiet vil ha betydning for artene blålange og pigghå, men det er knyttet noe usikkerhet til konsekvensene. Departementet har i sin tillatelse lagt vekt på at de to artene har leveområder langs store deler av norskekysten. Blålange har flere kjente gytefelt til havs.

Dybdeforholdene i det planlagte deponiområdet er ikke unike regionalt, og det antas derfor at det kan eksistere gyteområder for blålange i kystnære områder, men dette har ikke vært undersøkt. På grunnlag av tilleggsundersøkelsene anses det sannsynlig at blålange har gytefelt i den aktuelle delen av Førdefjorden, men dette er ikke bekreftet. Det er knyttet usikkerhet til om blålangen i Førdefjorden utgjør en egen, kystnær bestand, som skiller seg genetisk fra bestanden i havområdene utenfor. Departementet viser også til at artene pigghå og blålange først og fremst er truet av overbeskatning. Departementet mener at det ikke er fare for at forvaltningsmålene i naturmangfoldloven § 5 ikke kan nås.

Departementet vurderer at den grad av usikkerhet som er knyttet til mulige virkninger av tiltaket for artene ikke tilsier at det foreligger fare for vesentlig skade på naturmangfoldet. Dette innebærer at føre var prinsippet ikke skal tillegges særlig vekt når det gjelder blålange og pigghå i denne saken, jf. naturmangfoldloven § 9. Når det gjelder prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning i

naturmangfoldloven § 10 er det redegjort for det under punkt 4.6.6 i vedtak om tillatelse.

Tungmetaller og prosesskjemikalier og sjømattrygghet

Når det gjelder anførslene knyttet til tungmetaller og prosesskjemikalier, er miljøkonsekvenser og hensynet til sjømattrygghet etter departementets vurdering tilstrekkelig utredet for det som har blitt tillatt brukt. Det understrekes at det ikke er gitt tillatelse til å bruke prosesskjemikalier som inneholder miljøgifter. Videre at avgangen som skal deponeres inneholder tungmetaller i lave konsentrasjoner, som er omtrent de samme som i de naturlige sedimentene i Førdefjorden. Metallene er sterkt bundet i mineralpartiklene i avgangen og utlekking vil være ubetydelig.

Basert på forekomstens innhold av kadmium er det heller ingen grunn til å anta at driften vil medføre utslipp av kadmium til fjorden som vil medføre økning av kadmium i biota. Det er gjennomført undersøkelse i 2009 i regi av NIVA om akutt giftighet av kjemikaliene bedriften søkte om å bruke, iblandet avgangsmasser. Bedriften har foretatt tester av flokkuleringseffekten i 2014, og basert på disse forsøkene legger bedriften til grunn et forbruk av Magnafloc 155 på 60 tonn per år. Det er ikke gitt tillatelse til bruk av Flotisor SM15. Før bedriften eventuelt kan ta i bruk Flotisor SM15 må den søke til Miljødirektoratet om en endring av tillatelsen og redegjøre for mulige virkninger i det marine miljøet.

Når det gjelder anførslene om at utslippene vil kunne føre til bioakkumulering og skade på sjømat og risiko for mennesker, vil departementet påpeke at avgangsmassene ikke inneholder tungmetaller som vil være biotilgjengelige, og heller ikke prosesskjemikalier som har potensiale for bioakkumulering. Departementet mener derfor det er lite sannsynlig at den planlagte deponeringen vil ha negativ effekt på sjømattryggheten. For å sikre kunnskap som kan bekrefte og dokumentere sjømattrygghet, er det imidlertid stilt vilkår om overvåking av stoffer i aktuelle marine arter og organismer i områdene rundt det planlagte sjødeponiet. Overvåkningsprogrammet som bedriften sender Miljødirektoratet skal forelegges relevante sektormyndigheter.

Øvrige anførsler

Klagerne viser til at fjord er en truet naturtype og å ta vare på Førdefjorden må være en forutsetning for økt kunnskap om tilstanden i norske fjorder. Departementet viser til at fjord i Norsk rødliste for naturtyper 2011 kun er listet med kategoriplasseringen datamangel. Departementet mener at ytre deler av Førdefjorden gjennom konsekvensutredning og tilleggsundersøkelser er godt utredet.

Påvirkningsfaktorene på naturtypen er vurdert i vedtaket og i de vilkår som er fastsatt.

Alternativ bruk av avgangsmassen har blitt utredet. De kravene som er satt i vilkår til tillatelsen om avfallshåndtering mener departementet gir tilstrekkelig grunnlag for videre saksbehandling og oppfølging av dette fra myndighetenes side. Departementet er enig i at det er viktig med kontinuerlig oppmerksomhet rundt mulighetene for å redusere avgang til deponi. Om valget av deponiløsning, bemerkes det at også dette er utredet. Det vises til vurderinger i Miljødirektoratets anbefaling punkt 3.10.

Departementet har ikke grunn til å tro at det foreligger vesentlig lokal, erfaringsbasert kunnskap, som ikke er kjent, og som ville endret vurderingene som er gjort. I tilknytning til konsekvensutredning og tilleggsundersøkelser viser rapporter fra konsulentene til en viss grad av lokal kunnskap, og prosessen har vært åpen og lagt opp til høringsinnspill fra offentligheten.

Til anførselene som knytter seg til utvinningsprosessen, vil departementet bemerke at Nordic Mining har gjennomført oppredningstester med malm fra Engebø og basert på dette arbeidet, tidligere kunnskap og en rekke andre forutsetninger konkludert med at planlagt drift vil være lønnsom. Kunnskapsgrunnlaget anses som oppfylt også på dette punktet. Uansett er dette forhold som skal vurderes av Direktoratet for Mineralforvaltning i forbindelse med driftskonsesjon.

For de negative samfunnsøkonomiske effektene av tiltaket viser departementet til at dette er vurdert i forbindelse med vedtaket. Det er blant annet vurdert mulige negative effekter for fiskeri- og oppdrettsvirksomhet, som vurderes som begrensede.

Det er Norges vassdrag- og energidirektorat (NVE) som skal vurdere ferskvannsuttak og fatte vedtak på dette området. I den forbindelse legges det til grunn at NVE vurderer om kunnskapsgrunnlaget er godt nok på det punktet.

Det er departementets vurdering at det faktisk at det er tildelt leterett på Steinkrossen ikke er relevant ved vurderingen av utslippstillatelsen. Dersom det i fremtiden søkes om tillatelse for drift på andre lokaliteter, vil det behandles som nye saker, og det vil da vurderes om miljøeffektene samlet sett er akseptable, og om nye prosjekter eventuelt kan tillates.

Det er gjort grundige vurderinger av om tiltaket er i strid med EUs vanddirektiv som er gjennomført i vannforskriften. Departementets vurdering er at tiltaket ikke er i strid med vannforskriften og dette er det nærmere redegjort for i punkt 4.6.7 i vedtaket. Prinsippene i konvensjon om biologisk mangfold følges opp gjennom naturmangfoldloven, som også er grundig vurdert i departementets vedtak om tillatelse. Klager anfører videre at Grunnloven § 112 ikke er vurdert. Departementet vurderer at vedtaket ikke er i strid med Grunnlovens bestemmelse om naturmangfold og disponeringen av naturens ressurser. Departementet viser blant annet til at det ikke er fare for at forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5 ikke kan nås. For øvrig vises det til de vurderingene og begrunnelsene som er gitt i vedtaket om tillatelse samt vurderingene her.

Når det gjelder anførselen om at dersom tillatelse gis må tiltaket gjennomføres uten sjødeponi, viser departementet til at alternativer til sjødeponi har blitt vurdert. NIVA har vurdert de miljømessige fordeler og ulemper og risiko ved de ulike deponeringsalternativene. Et alternativ som ble vurdert er landdeponi med en meget stor damkonstruksjon i Redalen. Det er flere sider ved landdeponi med dam, som taler mot dette alternativet. Deponiet ville dekke et område med kulturminneverdi, og hoveddelen av Redalsvassdraget, inkludert to vann. Dette gjelder også tre områder med verdifulle naturtyper. Redalsvassdraget huser bestander av elvemusling og ål, som er truede arter. I tillegg vil laks og ørret i elven bli sterkt skadelidende. Det er også en risiko for at kysttorsk og andre arter i Redalsvika vil kunne påvirkes av eventuelle partikkelutslipp fra deponiet. Et annet vesentlig argument mot dette alternativet er behovet for overvåkning og vedlikehold av selve damkonstruksjonen og avrenning fra deponiet i uoverskuelig fremtid. Et eventuelt dambrudd slik at deponerte masser raser ut, vil ha svært alvorlig konsekvenser for befolkningen og bebyggelsen nedenfor demningen, samt for Redalsvika og naturverdiene der.

Et annet alternativ som ble vurdert er ferskvannsdeponi i Vassetevatnet i Flora kommune. Det ville innebære transport av avgangen gjennom en mer enn 5km lang tunnel. Det er stor sannsynlighet for partikkeltransport fra deponiet i Vassetevatnet og videre nedover vassdraget. Deponeringen av avgangsmassene i vannet vil eliminere alle bunnlevende organismer i deponiområdet. I tillegg vil arter i vassdraget nedstrøms vannet og pelagiske arter i vannet kunne bli sterkt påvirket i deponeringsperioden, på grunn av risikoen for partikkeltransport. Boring av tunnel og transport av avgangsmassene er svært energikrevende. Det vil også medføre landskapsmessige inngrep. Siden det ikke er utredet like godt som deponi i Førdefjorden,

er det større usikkerhet knyttet til effektene ved et eventuelt deponi i Vassetvatnet.

Deponering av avgangsmassene fra den planlagte gruvevirksomheten vil gi vesentlig miljøpåvirkning uansett om det er Førdefjorden eller Vassetvatnet som velges, men økosystemet og artene som berøres vil være forskjellige. Kostnader og energibehov er vesentlig større ved deponering i Vassetvatnet. Effekter av tiltaket for øvrig som blant annet rystelser/trykkbølger, vil være de samme uavhengig av hvilken deponeringsløsning som velges.

Basert på vurderingene av miljøeffektene fremstår ikke de alternative deponiløsningene som miljømessig bedre enn den omsøkte sjødeponiløsningen.

Klagerne anfører at det må stilles krav om underjordsdrift. Departementet viser til at driftsplan for et gruveanlegg vurderes av Direktoratet for mineralforvaltning i forbindelse med behandling av søknad om driftskonsesjon etter minerallovens kapittel 8.

Når det gjelder anførsel om å innføre deponiavgift er dette et generelt spørsmål om virkemidler knyttet til mineralvirksomhet som sådan, og er ikke relevant for den konkrete vurderingen av en enkeltsak etter forurensingsloven.

Samfunnsnyttene ved tiltaket

Departementet vurderer at de framtidige inntektene fra gruvevirksomheten er den dominerende nytteeffekten for det norske samfunnet som helhet. Inntektene fordeles mellom lønnstakere og aksjonærer, og som skatteinntekter til kommuner og staten. Naustdal kommune vil få økte skatteinntekter fra bedriften gjennom inntekts- og eiendomsskatt, og fra økt sysselsetting gjennom skatt på alminnelig inntekt, eiendomsskatt og formuesskatt. Andre kommuner kan få økte inntekter gjennom inntektsskatt fra ansatte som bosetter seg i deres kommune. Overskuddet fra bedriften skattlegges med 28% som går til staten. I tillegg kommer en statlig inntekt fra arbeidsgiveravgiften, som for Naustdal ligger på 10,6%.

Disse økte inntektene er vurdert å ha stor positiv effekt. Gruvevirksomheten vil også medføre sysselsetting. Prisene på rutil vil variere over tid, men dette er forhold virksomheten vil ta i betraktning ved vurdering av tiltakets lønnsomhet. Uttak fra forekomsten i Engebøfjellet vil kunne dekke etterspørselen etter rutil på verdensmarkedet i mange år, da rutilforekomsten i Engebøfjellet representerer en av de største kjente forekomstene i fast fjell. Denne virksomheten vil derfor kunne sikre økt sysselsetting i et langsiktig

perspektiv. Lokalt vil en økning i skatteinntekter og sysselsetting kunne ha vesentlig betydning. Alt i alt forventes tiltaket å ha en stor positiv effekt for bosettingen lokalt, ikke minst i Naustdal som er en relativt liten kommune som lenge har vært inne i en svakt fallende befolkningsutvikling.

Departementets oppsummering

Departementet er ikke enig i klagernes vurdering av at det var behov for ytterligere kunnskap før avgjørelse ble fattet. Det er departementets vurdering at krav til kunnskapsgrunnlaget etter forurensningsloven § 12, forvaltningsloven § 17 og naturmangfoldloven § 8 er oppfylt. Det er også i tillatelsen stilt en rekke vilkår som sikrer enda bedre kunnskap over tid, og som på sikt reduserer eller hindrer mulige skadevirkninger der en mangler sikker kunnskap. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 er lagt til grunn som retningslinjer i vedtaket om tillatelse, jf. naturmangfoldloven § 7.

Det er adgang til å gi tillatelse til tiltaket etter forurensningsloven. Om adgangen skal benyttes, beror på en avveining av fordelene og ulempene ved tiltaket. Det omsøkte tiltaket vil medføre miljøulemper. Samlet sett mener departementet likevel at miljøulempene ikke er av et slikt omfang eller av en slik karakter at det oppveier samfunnsnyttene ved tiltaket. Departementet viser særlig til at sannsynligheten for alvorlig eller irreversibel skade på marine arter i Førdefjorden vurderes som liten. For å redusere miljøulemper og usikkerhet har departementet stilt strenge vilkår i tillatelsen.

Klima- og miljødepartementet finner ikke grunnlag for å endre de vurderinger som tidligere er gjort. Departementet anbefaler at tillatelse til gruvevirksomhet i Engebøfjellet gis med de vilkår som ble fastsatt ved vedtak 5. juni 2015, med en endring av vilkår knyttet til overvåkning av utvandrende smolt i tillatelsens punkt 12.

Departementet viser til at det i vedtak 5. juni 2015 ble besluttet at Miljødirektoratet skal følge opp tillatelsen. Miljødirektoratet har myndighet til å endre tillatelsen og vilkårene.

Klima- og miljødepartementet

t i l r å r:

1. Klage fra Natur og Ungdom, Naturvernforbundet og Vevring og Førdefjorden Miljøgruppe og Norske Lakseelver over Klima- og miljødepartementets vedtak 5. juni 2015 om tillatelse etter forurensningsloven til gruvevirksomhet i Engebøfjellet tas ikke til følge, med unntak av tillatelsens punkt 12 som endres i samsvar med vedlagte forslag.
2. Miljødirektoratets myndighet til å endre tillatelsen og vilkårene omfatter også endringene under punkt 1.

Endring av tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven for Nordic Rutile AS

Tillatelsens punkt 12 andre og tredje avsnitt endres som følger:

"Bedriften skal legge frem forslag til program for overvåking av hvordan *virksomheten, herunder sjødeponi og sprengninger*, påvirker det biologiske mangfoldet i Førdefjorden og i nærliggende vassdrag..." og

"...avgangsmasser iverksettes. *Programmet skal som et minimum også inneholde et opplegg for overvåking av utvandrende smolt, som skal startes minst to sesonger før oppstart av produksjonen*. Programforslaget skal inneholde en tidsplan for å gjennomføre overvåkingen".